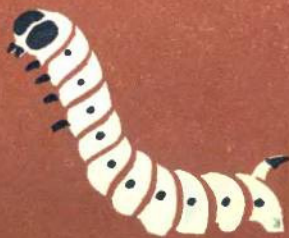

Юрій
Сірий

ПРО
ГОРОБЦА,
СЛАВНОГО
МОЛОДЦА.

БІБЛІОТЕКА „МАЛИМ ДІТЯМ” ПІД РЕДАКЦІЄЮ ЮРІЯ СІРОГО

ЮРІЙ СІРИЙ

ПРО ГОРОБЦЯ, СЛАВНОГО МОЛОДЦЯ

Видання четверте

Нью-Йорк 1952

Друковано 3.000 примірників

Обкладинка й образки П. Холодного

Чи є в світі де такії молодці,
Як ми, славні та веселі горобці?
На все вдатні — до любощів, до пісень, —
Цвірінькаєм, жартуючи, увесь день.

Л. Глібів

От і непоказною пташкою здається горобець, а послухаєш, скільки то пісень та всяких приказок про нього склали люди. І „горобчиком, бравим хлопчиком” звать, і добрячим музикою, що грає собі на скрипочку, а найбільше розбійником, метким, задержуватим до чужого добра. Послухаєш ча-

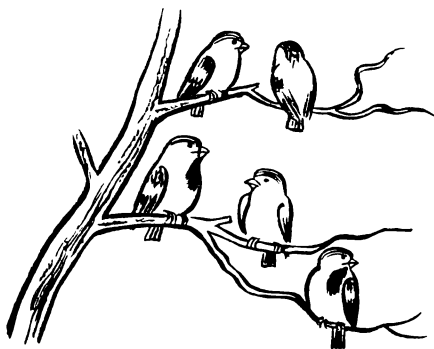
сом, і здається, що дуже шанують люди горобчика, а придивившись, то не так воно на ділі. Пісні піснями, приказки приказками, а кожний хлопець не від того, щоб пожбурити в нього каменюкою, або грудкою. А спитайте лишень, за що така шана йому, то й почувете, що він кращої долі й не варт. Ганяють його люди, діти деруть яйця горобині та розбивають їх, а трапиться в гнізді горобеня, то й йому голову скрутять. І нема в нього таких друзів, щоб оступилися за нього; сам він доходить способу, як оберігати своє життя від людей. Стережеться людей горобець, а проте не кидає їх назавжди, живе поблизу і буде жити коло людей, бо звук вже до того з давніх-давен. А може своїм життям хоче таки переконати людей, що вони даремно ставляться до нього вороже, що він кращий, ніж вони думають?..

— Де ж пак діждеться пошани від людей такий розбійник, — скаже певне дехто у відповідь на це.

— Хіба можна шанувати його, коли він так і дивиться, щоб зробити якусь шкоду людині. Ви тільки придивіться, що він виробляє з людським добром: покине чоловік не замкненою комору з зерном, вже там повно цих злодюг, цвірінькають, кубляться в збіжжі та набивають собі вола зерном; висипле чоловік насіння, або зерно, щоб просохло, і мусить стояти сторожем, щоб не крали горобці; доспіють коноплі, наллються сім'ям, і треба сторожем стояти, щоб не вимолотили його дощенту горобці; поспіють ягоди, і тут гони та кишкай на цього злодюгу, щоб не обкрадав. Чи можна ж шанувати такого пройдисвіта-злодюгу? Яка користь від нього?

Так думають і кажуть люди про горобця і запевняють, що птиця ця шкідлива, а тому треба її нищити. Отже, коли ви краще придивитесь до нього, то побачите, що пташка ця стає нам у великій пригоді, і не зневажати її треба, а щиро шанувати. За те добро, що іноді вкраде у людини, горобець віддячує сторицею. Щоб познайомити вас з горобцем, я й хочу тут розказати маленьку історійку про одного горобця, славного молодця, що підслухав від нього самого.

„А в горобейка
Жіночка маленька,
Сидить на кілочку,
Пряде на сорочку.
(Народна пісня)

Сніг білою пеленою вкривав землю. Небо було хоч і безхмарне, та ніщо не віщувало того, що трапилося на другий день. Властиво і почалося воно не на другий день, а вдовсвіта, перед ранком. Повіяв раптом з півдня легенький вітрець, з-за кряжу знялося кілька сірих хмар, і повні задуми, попливли вони на північ, і знову небо зробилося зоряним та чистим. Зі сходу вже почав червоніти край неба, віщуючи, що сонце скоро зійде, як ось раптом ніби щось тріснуло і прогуло над землею. Відкіль пролунав той звук, схожий на зідхання, не можна сказати, але старий горобець Крутихвіст відчув його своїм серцем так яскраво, що не міг вагатись більше ні хвилини і гукнув на всю клуню:

— Чрр-чрр! Почалося, прокидайтесь!

Горобці, що разом з ним ночували тут, на бантині, прокинулись од такого заклику й здивовано запитали, нащо це Крутихвіст так рано будить їх.

— Почалося, почалося! — ще голосніше зацвірінкав Крутихвіст. — Я чув, я чую серцем, що вже почалося. Ось! Ось прислухайтесь тільки краще.

І справді, товариші його відчували, як серце кожного тремтить від почуття чогось теплого, бадьорого.

— Та невже так рано, чрр-чрр, — невже кінець лютій зимі? — загомоніли всі разом.

— А так, а так, славне товариство, я чую весну, я чую, що йде вона! — відповів їм Крутихвіст.

Галас заповнив клуню, а через яких десять хвилин увесь табун горобців сидів вже на вершечку старої верби й співав першу привітню пісню назустріч весні, першим промінням весняного сонця.

Як король у золотій короні, зійшло сонце над землею й розіслало всюди свої золоті стріли. Жмутами простяглося проміння по білій пелені, що вкривала землю, і в південь вже клекотіли попід снігом струмочки води. А над вечір почорніла біла пелена снігу взялася водою.

— Певне вже весна йде, — гомоніли люди.

Весна таки й справді надходила, і про те казали горобці своїми голосами. День за днем сонце сходило на чистому блакитному небі і через три-чотири дні з усього вже видно було, що весна прийшла. Снігу ніде не було видно, небо зробилось якимсь глибшим, синішим і чистим, якимсь одразу розгорнулися на деревах бруньки, з'явилися кінчики клейких листочків, і повітря наповнилось пахощами, що вливали бадьорість і будили до руху та життя.

Горобці мов переродилися. За проводом Крутихвоста літали вони з місця на місце та цвірінькали, про свої справи радились.

— А ну, горобчики, славні молодчики! Збирайтесь до купи, буду вам раду давати! — гукнув Крутихвіст.

— Раді слухати, раді слухати, пане отамане, — зацвірінькали горобці.

— Весна прогнала вже нашого лютого ворога — зиму. Ми перші проспівали привіт їй, перші відсвяткували прихід її, а тепер, славне товариство, час і до діла братись, паруватись, весілля справляти та про гніздечка для діток

своїх дбати. Умивайтесь, прибирайтесь, та й до роботи ставайте, — промовив Крутихвіст і перший пурхнув до калюжі, що стояла серед двору.

Затріпотіли горобчики, крильцями вдарили по воді так, що аж виляски пішли. Тріпочуться, купаються, до весілля після лютої зими прибираються. Покупалися, зацвірінькали, стрепенули крильцями й розлетілися. А другого дня вже кожний з своєю дружиною почав будувати собі гніздечко.

Спарувався й наш Крутихвіст. Взяв собі жінку гарну, моторну. Правда, не вміла вона ні шити, ні прясти, та зате вміла з своїм чоловіком збудувати тепле гніздо під стріхою в одного господаря.

З самого ранку й до вечора літав Крутихвіст з своєю дружиною, збирав солому, пір'я, вовну, та мостив гніздечко. За працею іноді й поїсти не було часу. Вихватить денебудь зернятко, або насінину, ковтне нашвидку і знову до діла.

Через кілька день гніздечко було готове. Знесла горобчиха п'ятеро рябеньких яєчок і сіла на них гріти своїм тілом, щоб повилуплювалися маленькі горобенята. Сидить вона в гніздечку, не ворухнеться, хіба на хвилинку іноді вилетить, щоб чогось із'їсти, а поруч з нею сидить і Крутихвіст, цвірінькає та розказує їй різні оповідання, щоб не сумувала. Про все, про все оповідає він весело, тільки, коли згадає про людей та про котів, робиться сумним, щось нібито в серце йому заколе, якусь небезпеку відчуває. Особливо боляче йому стає, коли згадає про людину, і завжди кінчає свою розмову словами:

— Стережися, моя люба, людей, а найбільше дітей людських, ворогів наших лютих.

— А чим ми їх прогнівили, що вони на нас лють таку мають? — скаже на ці слова горобчиха.

— А спитай ти їх. Кажуть, що злодюги ми, що обкрадаємо їх завжди, їмо те добро, що придбав собі чоловік.

Аж крильцями стрепене горобчиха.

— Неправда, неправда! — закричить вона, — не добро його крадемо ми, а беремо тільки те, що нікому не потрібне, та й то не завжди.

— Це ти так кажеш, та не так думають люди. О, я вже їх знаю добре. Не один рік живу коло них, — відповідає Крутихвіст.

Жінка його була ще молода, а тому й не знала, чого так говорить про людей Крутихвіст.

— Та може ти на людей кажеш дурницю, — сказала вона якось то після такої розмови, — може вони вже не такі й вороги для нас?

— Ой, не кажи, серце, я їх добре знаю: далися вони мені взнаки.

— І тобі навіть?

— А так.

— А мені здавалося...

— Що мене оберегали? О, ні, життя моє не солодко пройшло. Багато-багато мав я всяких пригод.

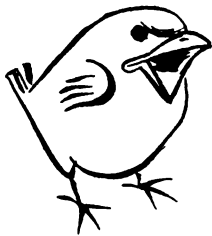
І горобець після цих слів раптом чиркнув і замовк, ніби пригадуючи минуле.

— А цікаво знати, як ти жив до зустрічі зо мною, — сказала горобчиха.

Ти хочеш знати? Ну, то я не від того, щоб і розказати тобі; це буде для тебе цікаво, а може й корисно.

І горобець Крутихвіст почав:

— Було нас у батьків шестеро. На світ Божий з'явилися ми сліпими й голими, як і взагалі всі наші родичі. Неприємно було почувати себе якимсь нікчемою, нездатним ні літати, ні бачити, що діється навкруги. Смутило нас і те, що не можемо ми здобувати сами собі їжу. А їсти хотілося. Ох, як хотілося! Все тільки й думки було, щоб чогось із'їсти. „Їстоньки хочемо, їстоньки”, — тільки й чули від нас батьки. Щохвилини прилітали вони до нас і приносили смашних червяків, та комах, а ми один поперед одного простягали свої шийки, роззявляли дзьобики та хапали те, що приносили батько або мати. Здавалося, все, що вони приносять, сам би поїв, та вони цього не дозволяли. Стільки черви, кузок, гусені переносили вони — і злічити не можна. З ранку й до вечора носили вони їжу, не вгаваючи, і не могли нас нагодувати. Тільки коли ніч вкривала землю, втихомирювалися ми і засипали під покрівлю теплих крилець матері.

Через який тиждень ми вперше продрали очі і побачили, що в гніздечко, де ми сиділи, пробивається цілий сніп світла. Світло те лоскотало нас і заохочувало полинити з гнізда та скупатися в ньому. Я, мабуть, був найстарший і не міг витримати. Розправив свої крильця, що вже трохи вкрилися пір'ям, і хотів летіти. Та як раз в цю хвилину нагодилася до гнізда мати. Боже, як вона здивувалася моему вчинкові і розгнівалася.

— То ти так? — закричала вона. І почала картати за те, що без її дозволу хотів я втекти з дому.

— Та тебе там враз з'їдять коти або замучать хлопці, коли вилізеш із гнізда, — закінчила вона свою довгу промову.

— А тебе ж не займають, — відповів я на її слова.

— Дурнику ти: я літати можу і не підпущу до себе тих ворогів, а ти, нікчемний, що зробиш?

— Я гадав, що як тільки вилізу з гнізда, то так і полечу.

— Крильця ще не вирости, блазню.

Мати таки була розгнівана, і я більш не перечив їй. А вона наказала нам сидіти й не вилазити, аж поки не підростуть крильця і поки вона сама нас не виведе з гнізда.

Полетіла вона. А світло манило до себе, та треба було коритись наказові матеріному. А проте, раз побачивши світло, тяжко було і вдержатись, щоб не пориватись до нього, і я потішав себе хоч тим, що вилазив на краєчок гнізда. Висовував голову і дивився, що діється навкруги. Передо мною відкрився безмежний простір світла.

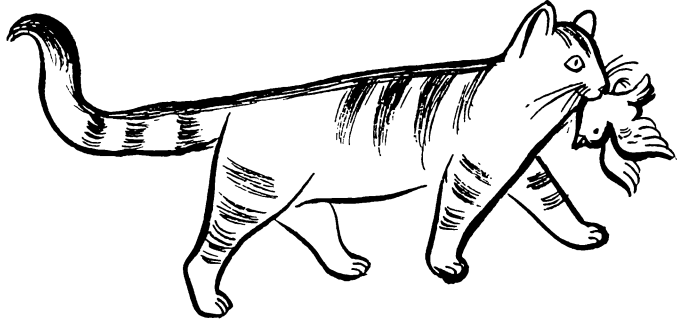
Скрізь кипіло життя, літали комахи, пташки, метелики. До всіх я обзивався або привітним словом, або з проханням дати мені поїсти. Та на мій заклик ніхто не обзивався: кожний був захоплений своїми справами. Коли наближались до гнізда батько або мати, миттю ховав я свою голову, залазив у гніздо й сидів тихенько, аж поки вони знову зникали. А потім знову вилазив і стежив за всім. Любо мені було дивитися і на живі створіння, і на дерева, що стояли вкриті зеленими листочками та гралися з вітром, і на зелену травицю, що всім низько вклонялася. Та скоро скоїлася така біда, що страшно й тепер про неї згадати. Якось то сидів я і, як звичайно, милувався світом. Коли це зненацька промайнула якась тінь перед моїми очима. Щось вдарило мене в голову, потемніло в очах, і, не пам'ятаючи себе, дременув я в глибину гнізда.

Опам'ятався я, коли вже сиділа коло мене мати і голосно тужила.

— Що, що скоїлось? — спитав я слабим голосом.

— Діточки мої любі, крихотки мої милі, втіхонько моя єдина! — тужила мати.

Я зрозумів, чого вона тужила: з шістьох — лишилося нас тільки троє. Злодюга кіт поїв трьох моїх братів. Найбільше в тому, звичайно, був винен я, бо коли б не помітив мене кіт, то й брати мої лишилися б живими. Яким чином я позбавився пазурів котячих, і досі не розумію. На якийсь час залишив я

свою звичку вилазити на край гнізда. Але не надовго. Через яких пару днів я вже знову сидів на краєчку стіни і дивився на світ Божий. І знову накликав цим біду собі.

Зроду я вдався хлопцем дуже сміливим, це часто казали мені й батьки. Нікого не пропускав я, щоб не зачепити, до всякого хотілося озватись, — і до пташок, і до людей. Так було й того разу. Проходили повз гніздо якихсь двох хлопчиків. Не стерпів я і почав до них озиватись. Звичайно, і раніш було, що озивався я до людей, та на мене вони не звертали уваги: але ці два, зачувши мій голос, спинилися й почали дивитися на мене.

— Ти диви, яке сміливе! — сказав один з хлопців.

Це мені надало ще більшої бадьорости, і я почав цвірінкати на все горло, не помічаючи, що вони роблять. Тільки тоді сахнувся я, коли простялася до мене величезна рука і вхопила мене в свої обійми. Жах невимовний охопив мене. Скільки сили було стрепенувся я, вирвався з руки і полетів сторчаком у густу траву. Думка летіти якомога далі була даремною. Крильця не слухали мене, і я заплутався в траві.

Коли вже все втихло, підвів я голову і подивився навкруги. Кругом було тихо. Голод і жах мучили мене, і я по-

чав гірко плакати та скражитись на свою лиху долю. Мій голос почули батьки і почали припадати коло мене.

— В гніздо його, в гніздо, — казав батько, та слова ці були даремні: — не могли вони перенести мене назад у гніздо.

Кілька день просидів я на тому місці, де впав, і батьки годували мене, як і перше, тільки прилітали частіш. Виявилось, що я лишився один, і всю увагу звернули вони тепер на мене. Яка доля спіткала моїх братів, я й досі не знаю. Певне, замордували їх ті хлопці. Через якийсь час почав я трохи підлітати, а іноді то й червячка вже міг собі упіймати. Батько й мати завжди були коло мене і вчили мене, як треба на світі жити.

Коли вже зовсім одросли в мене крильця, познайомився я з своїми родичами, молодими горобенятами, і з ними був увесь час. Признатись, то був найкращий час у моєму житті. Улюбленим нашим місцем було заросле різними кущами попелище. Бавилися ми там під доглядом якогонебудь старого горобця, а батьки наші мало втручалися в наші справи. Вони тепер спочивали та одгодовувалися після великої праці, поки нас довели до розуму. Та нам було й вільніше, що батьки не з нами. В забавах я вів завжди перед; ніколи ані хвилиночки не сидів тихо, і за те мене прозвали Крутихвостом. Іноді, коли вже ми потомимось та притихнемо в кущах, підлітав до нас хтось із старших і навчав розуму. Багато від старших довідалися ми. Знали, скільки то ворогів у нас, як берегтися від них. А ворогів тих і справді багато: і хижі птахи, як наприклад шуліки, і хижі звірята і коти люті, — все чигає на нас, щоб піймати та з'їсти. Од тих ворогів ховаємося ми, але не нарікаємо на них так, як на людей; всі вони полюють за нами тому, що хочуть жити й їсти; а за що не любить нас людина, того ми не знаємо. Кажуть, що ми Христа продали, але ж це наклеп на нас, і сором тому, хто

це вигдавав, і тим, хто йме цьому віри! Ми, як і всі створіння, любимо Творця і величаємо Його за те, що дає Він нам. Кажуть ще, що робимо ми шкоду людині та розкрадаємо його добро. Правда, іноді доводиться підживитись яким там зернятком, та хіба ми не заробили того?

Пізніше я чув сам як люди скаржаться на всяку черву та гусінь, що псують у них дерева та інші рослини. А хіба ж ми не нищимо тих людських ворогів? Коли б знали люди, скільки ми поїдаємо в дитинстві всякої гусені та черви, то не нищили б нас, а оберігали, як своїх найкращих друзів, Та, на жаль, не хочять вони знати того!

А проте колись дізнаються. Будемо ждати. А тим часом слухай далі про моє життя. Щодня, як тільки сонце зайде, линемо ми з попелища в кущі і там ночуємо, а як тільки сонечко зійде, починаємо цвірінькати, шукати собі їжу та бавитись. Тепер вже ми не їли черви та гусені. До іншої їжі тягло нас. Зерна, насіння з соняшників — то було нашою улюбленою їжею. Почалися жнива, возовиця, молотьба. Скрізь щедра природа розкидала для нас поживу: і в полі, і по шляхах, а найбільше в городах.

Поспіли соняшники і коноплі. Сама ти знаєш, що то за щастя сидіти десь на соняшникові й лузати насіння, або залізти в конопляник і дзьобати сім'я!.. Біда тільки, що звідусюди ганяють нас, полохають та кишкають люди. Ну, що з того людині, що ми поживимось якою там насіниною? Ну, та й ми хитрі! Навчили люди й нас мудрувати так, щоб з-під носа в них красти. Як не як, а свого ми доскочимо.

Наймося ото і знову до гулянок. Бавимось собі безпечно, бо знаємо, що оберігає нас добрий вартовий. Сидить він десь над нами на самому вершечку куща, або дерева і стежить, чи нема якої небезпеки. Як тільки помітить щось лихе, зразу подасть голос. — Чрр-чик! — крикне, — ховайтесь яко

мога швидше хто куди! І сам грудкою падає в кущі, а на тому місці, де сидів він, за хвилину вже впливається гострими кігтями яструб і здивовано дивиться своїми хижими очима. Нема йому від нас поживи. Бачить це і, розлютований, летить далі. Переждавши якийсь час, знову вилазимо ми з кущів, знову сідає вартовий на своє місце, і веселі забави захоплюють нас.

*

Так проводили ми ціле літо. Настала осінь. Пожовкло листя на деревах. Табунами птахи линуть на далекий південь, щоб переждати там люту зиму. Трудно ї нам доводиться. Менше вже стає їжі. Не до забавок вже тепер нам, треба шукати їжі. Та восени ще сяк-так живемо, не бідуємо, а ось горенько починається з зимою. Прийде вона люта, засипле, замете землю, вкриє холодним покривцем, дмухнуть люті вітри холодні — і холодно, і голодно. Багато нашого брата гине в люті морози. Горнемось до житла людського, та люди нас не люблять, проганяють із хлівів, із клунь.

Хоч і тяжко було, та якось то перезимували ми першу зиму, перебідували, діждались весни. Боже, з якою радістю вітали ми прихід її. З якою любов'ю почали ми паруватися та дбати про сім'ю. В перший рік пощастило мені знайти гарну дружиноньку і перш за всіх вивести в люди діток. Хотів я знову збиратися на хазяйство, щоб ще раз вивести діток, та громада, вважаючи мене за спритного горобця, обрала за вартового над цілим табуном горобців. З того часу щороку я й оберігаю наше горобине царство.

Якийсь час Крутихвіст мовчав.

— Хотів ще розказати тобі про одну пригоду, як я був у людей в неволі в клітці, та не знаю, чи буде це цікаво.

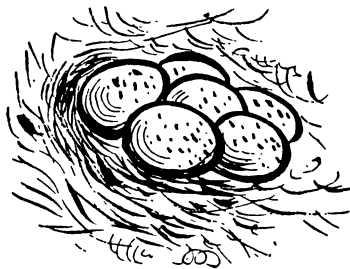
Горобчиха хотіла вже просити, але раптом стрепенулася і радісно закричала:

— Діточки, діточки!

Крутихвіст почув з-під неї слабенький писк горобеняти, що виклюнулося тількищо з яечка.

— Ну, треба вигодовувати, — промовив він, — бо певне знову доведеться бути вартовим.

Радо стрепенув він крильцями і полинув шукати для первака на поживу червяків.

ЦІНА \$ 0.40

ДІТИ ДАРУЮТЬ БАТЬКАМ НОВИНКИ, ЩО ОСТАННІМИ ЧАСАМИ НАДІЙШЛИ НА СКЛАД

1. Енциклопедія Українознавства. Вид. Н. Т. III. в трьох томах в роскішних оправах. Ціна I-III	\$ 45.00
2. Прот. П. Білон. Спомини. Часи нашої боротьби	1.50
3. В. Чапленко. Півтора людського. Повість	1.50
4. Докія Гуменна. Велике Цабе. Повість	2.50
5. Докія Гуменна. Мана. Цікавий роман	1.50
6. Докія Гуменна. Діти чумацького шляху. т. IV.	2.50
7. Літературно-Науковий Збірник. Т. I. 304 ст.	2.00
8. Науковий Збірник, присвячений пам'яті Д. І. Дорошенка. Багатий науковим змістом	2.00
9. Ю. Тищенко-Сірий. Перші наддніпрянські українські масові полі- тичні газети „Село” — „Засів”	0.50
10. Є. Пизюр. Новий фрагмент совітської аграрної політики. Укруп- нення колгоспів	0.75
11. Д. Чижевський. Поза межами краси. Наук. рзвідка	0.50
12. П. Волиняк. „Лани”. Читанка для IV. класи	1.00
13. Ю. Сірий. Про горобця славного молодця. Ілюстроване оповідання для дітей	0.40
14. Каледар-Альманах на 1953-ий рік. Надзвичайно цікавий збірник в ювілей 60 років „Свободи”.	1.50
15. Українські Узорі. Зібрала О. Пчілка. вид. в барвах. Альбом	1.50
16. Серія Різдвяних карток-поздоровлень. В серії 8 карток з конвер- тами. Праця П. Холодного. Ціна одної картки 10 ц., а сотня	7.00
17. П. Романенчук. Українська Мова. Граматчні і правописні вправи для другого року навчання	0.85

Позатим маємо все, що виходить з друку, а також вишукуємо
на замовлення рідкі вже книги, що вийшли раніш.

Замовлення шліть на адресу:

GEORGE TYSZCZENKO, 164 EAST 127th STREET
NEW YORK 35, N. Y.

Printed in U. S. A.